

МИМЕЗИС КАО КРЕАЦИЈА

(Рецензија зборника *Звуци и боје Медитерана – Грчка и Кипар кроз очи и душу младих*, ур. проф. др Тамара Костић Пахноглу, Ниш: Филозофски факултет, 2025)

Ретке су књиге које садржајем надмаше повод њихове „градње”; такав раритет је зборник *Звуци и боје Медитерана*, настао поводом обележавања две деценије рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу. С обзиром на то да је на литерарни конкурс, расписан у част поменутог јубилеја, пристигао не само позамашан број радова, већ квалитетан и разнолик књижевни „опус” о Грчкој и Кипру, организатори обележавања прве две степеннице традиције изучавања грчког језика и културе у Нишу су на радост читалаца одлучили да објаве избор из приспеле грађе. Поред књижевноуметничког аспекта, зборник садржи и дијахронијски преглед развоја Лектората за грчки језик на Филозофском факултета у Нишу од давне 2000. године када се почело са изучавањем овог језика на поменутој високошколској институцији, преко академске 2024/2025. када идеја изучавања грчке културе узраста у засебан лекторат, до 2024. године када је обележен јубилеј његовог постојања и деловања уз многе званице међу којима су не само поштоваоци рада овог лектората већ и они који су непосредно доприносили његовом развоју. Унутар овог *историјског* дела зборника налази се сажет преглед досадашњих разноврсних активности Лектората у домену уметности и науке; тако се читалац може информисати о књижевним вечерима организованим захваљујући Лекторату, научним скуповима, међународној и међуинституционалној сарадњи која је обухватала и наставнике, и студенте. Важан аспект делатности Лектората за грчки језик је и издаваштво; узимајући у обзир досадашњу књижевну продукцију лектората, ово је његово прво тројезично издање; у односу на претходне публикације на српском (*Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама*) и савременом грчком језику (*Ликови у прози Андреаса Франгјаса*), чији је аутор проф. др Тамара Костић Пахноглу, зборник *Звуци и боје Медитерана – Грчка и Кипар кроз очи и душу младих* сачињен је из текстова на српском, грчком и енглеском језику; поједини од њих дати су у српско-грчком преводу.

Зборник *Звуци и боје Медитерана* вешто избарним насловом одражава суштину своје поетике *одјека кроз прожимања* јер су и Грчка и Кипар у њему много више од топонима, а његови аутори – такође много више од списатеља који се латио пера са циљем писања на „задату” тему. Дела овог зборника показују интегрални и вишеструко корелативни доживљај Грчке и Кипра – кроз филозофију, историју, географију, уметност (књижевност, музику, архитектуру); прошлост, садашњост и будућност; у спрези културних, друштвено-политичких и религијских утицаја на друге народе; кроз мелодичност језика похрањену у одјеку – стиховима; кроз општеприхваћене назоре и личну призму... Аристотеловим језиком и *погледом* сагледано – зборник *Звуци и боје Медитерана – Грчка и Кипар кроз очи и душу младих* је целовит попут живог организма (јер сви елементи на макро и микро плану функционишу као не(о)дељиви елементи *слике*, односно диживљаја Грчке и Кипра), а на плану уметничког израза надилази модел репродуковања знања и постаје (ре)креација сазнања, било да је реч о имплементацији неког античког грчког књижевног облика (оде), или варирања мотива

познатих античких митова. Стога и зборник у целини одише складом и хармонијом, што је евидентно и у његовој структури – двострукој трипартитној подели студентских и ученичких радова кроз поезију, прозу и есеј.

Поетски радови зборника су разнолике тематике, али упркос томе, може се наћи заједнички именитељ песама које су сачинили студенти и ученици; ова дела одражавају дух хеленске књижевности, било да је реч о форми или „тону” песама. Тако поред оних дела која насловом алудирају на утврђени антички лирски образац (оду, химну, елeгију), уочавамо доследно имплицитно присуство химничног тона песама. У погледу два циклуса песама овог зборника (студентског и ученичког) уочавамо разлику у тематици: у првом циклусу преовлађују рефлексивне песме, а у другом дескриптивне и љубавне. Међутим, у обе групе песама доминантни су исти мотиви, махом из грчке митологије, увек обогаћени интертекстуалним релацијама и субјективним доживљајем. Димензија *личног* овде се не односи на субјективност у погледу става о издвојеној теми, већ на присност, те стога на дубину доживљаја Грчке кроз времена, а унутар њих – мене и константе. Када је реч о последњем наведеном, аутори песама Грчку доживљавају као симбол склада (хармоније), својеврсну књижевну Итаку (колевку поезије), амбигвитет традиције и модерног, метафору постојаности/вечности, непресушну стваралачку инспирацију и симбол универзалне тежње уметника да се приближи дверима Олимпа. Важно је истаћи да аутори песама у овом зборнику, без обзира на узраст, показују добро познавање грчке историје и културе, али и друштвено-политичке ситуације; тако су песме попут „Најлепше клетве” и „Триста” примери уметничког сажимања мита и историјског догађаја (имајући у виду однос античког грчког ствараоца према овим областима – неретко овде можемо дописати знак једнакости), док су песме попут „Кипра и Грчке” у основи дијалектичко разматрање прошлости из угла будућности, и обратно.

Када је реч о прозним делима заступљеним у овом зборнику, такође уочавамо најмање једну константу спрам разнолике тематике, а то је истицање утицаја грчке културе на европском и светском нивоу. Поједини аутори се задржавају на литерарним везама (као у есеју о Константину Кавафију), док је заступљеније интегрално есејизирано сагледавање Грчке у спрези њене науке и књижевности. Као што и сам зборник јесте плод развоја и сазревања Лектората за грчки језик, и поједини есеји осветљавају утицај појединих дела грчке књижевности (*Илијаде*, *Одисеје*, *Антигоне*) на развој млађих и старијих адолесцената; стога је зборник, поред значаја у погледу историје грчке културе, утицаја на културном, религијском и социјалном плану, уједно грађа погодна за сагледавање важности грчке књижевности у обликовању савременог младог читаоца. У зборнику је заступљен и мотив плаве гробнице као симбола страдања српског народа, али и споне између нашег и грчког народа у прошлости и будућности. У погледу сликања Грчке и Кипра кроз чулне елементе, у доживљају аутора доминирају бела боја традиционалних грчких кућа, плава (односно тиркизна) боја грчких мора, звук елeгије, али и сиртакија, речита тишина камена и стена, мириси традиционе грчке кухиње.

Иако настао поводом јубилеја – две деценије рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу, овај зборник је прави пример имплементације метода корелације као важног средства учења; не само надахнути грчком културом, већ пуни

знања о њеној традицији и савремености, о њеним утицајума и знањима која су темељна многим наукама, аутори зборника су (са)творили једну кохерентну и самим тим специфичну, укрштену причу о Грчкој која је и сама, многима од њих, загонетна и у исти мах инспиративна као Минотауров лавиринт. Овај зборник препоручујемо за објављивање не само ради уживања у читању, већ и као добар пример примене знања о грчкој култури и шире, као прави модел сагледавања културâ кроз прожимања, без потирања.

У Нишу, 19. 8. 2025. године

проф. др Мирјана Бојанић Ћирковић